

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

Motiva kiittää mahdollisuudesta lausua ja nostaa esiin seuraavat huomiot.

Kannatamme Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman päivitystä ja sen tavoitteita. On erinomaista ja välttämätöntä, että suunnitelmaa ja siihen liittyvää toimenpidesuunnitelmaa on valmisteltu rinnakkain ilmasto- ja energiastrategian kanssa, ja että suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja.

Toimintaympäristön nopeat muutokset sekä kansallisesti että esim. EU-tason ilmasto-, energia- ja kiertotalouspolitiikassa (mm. toimeenpanovaiheessa olevat uudistetut ja päivitettyt direktiivit sekä Clean Industrial Deal/Puhtaan teollisuuden ohjelma) edellyttävät todennäköisesti nopeitakin korjausliikkeitä ja täsmennystoimia kansallisesti, joita ei tällä hetkellä pystytä vielä yksityiskohtaisesti identifioimaan. Näiden osalta on hyvä tunnistaa suunnitelman mahdollinen joustava päivitystarve.

Valmistelun lähtökohtana ollut periaate tehdä suunnitelma tukemaan kansallisia energia- ja ilmastotavoitteita vuosille 2030 ja 2035 on tärkeä ja hyvä lähtökohta.

Liikenne

Avovastaus

Koemme tärkeäksi, että suunnitelmassa on suunnattu resurssia niin kestävien kulkutapojen ja -muotojen edistämiseen kuin myös toimia raskaan liikenteen päästövähennyksille.

Nostamme esille yksittäisen ristiriitaisuuden nykyisissä toimissa ja suunnitelmaan kirjatuihin tavoitteisiin kävelyn ja pyöräilyn liittyen. Kävelyn ja pyöräilyn valtionavustus / Kävelyn ja

pyöräilyyn kannustaminen ja siihen tunnistetut toimet ovat hyvät ja perustellut. Tässä yhteydessä korostuu ristiriitaisuus liittyen päätökseen poistaa työsuhdepyöräetu versus tavoitteet ja suunnitelmat kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä.

Maatalous

Avovastaus

Tilusjärjestelyjen edistäminen ja nopeuttaminen kytkeytyy ja tukee myös energiatehokkuusdirektiivin (EED) 8 artiklan kansallisesti sitovan energiansäästötavoitteen saavuttamista. Ehdotamme muokattavaksi virkettä (s. 109) seuraavasti: Tilusjärjestelyjen päämäärätietoinen toteuttaminen tukee hiilineutraalisuustavoitteita ja kytkeytyy myös Energiatehokkuusdirektiiviin (EED) 8 artiklan kansallisesti sitovan energiansäästövelvoitteen saavuttamiseen ilmoitetuissa toimenpiteissä. toimenpiteisiin.

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

Energiatehokkuuden parantaminen on merkittävä keino päästöjen vähentämiseksi rakennusten erillislämmityksessä. Ehdotamme virkkeen (s. 116) muuttamista seuraavasti: Rakennusten erillislämmityksen osalta keinot perustuvat erityisesti fossiilisten polttoaineiden käytön lopettamiseen tai vähentämiseen kiinteistöjen lämmityksessä ja energiatehokkuuden parantamiseen.

Sosiaalisen ilmastorahaston toimien kohdalla kirjaus perustaa keskitettyä asiointipiteistä (ns. one stop shop) antamaan neuvontaa energiatehokkuuteen liittyvissä asioissa, on erityisen tärkeä. Asia linkittyy myös Energiaviraston koordinoiman alueellisen energianeuvonnan jatkoon ja sen rahoituksen turvaamiseen (vrt. EI-strategia kohta 3.3. Taulukko 3); siellä ehdotuksena 1M€ pysyvä lisäys, joka liittyy energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon sekä vapaaehtoisen energiatehokkuussopimustoiminnan, energiakatselmustoiminnan ja energianeuvonnan toimeenpanon turvaamiseen, mitkä ovat erittäin keskeisiä energiatehokkuusdirektiivin (EED) lisääntyneiden ja tiukentuneiden velvoitteiden toimeenpanossa).

Työkoneet

Avovastaus

Haluamme tuoda erityisesti esille suunnitelman kirjatun Green Deal -sopimusten ja niihin tehtyjen sitoumusten merkittävyyden. Toiminta ja työkalu on syntynyt pitkäjänteisen työn tuloksena ja osoittautunut tärkeäksi työkaluksi toimijoille. Kirjaus toiminnan kehittämisestä on oleellinen, mikä mahdollistaa myös laajemman poikkileikkaavan kytköksen ilmaston ja kiertotaloudenkin näkökulmasta.

Jätehuolto

Avovastaus

-

F-kaasut

Avovastaus

Ehdotamme lisättäväksi politiikkatoimien ensimmäiseen kohtaan liittyen julkisten hankintojen kriteerien päivitykseen toteutettavan yhteistyössä julkisten hankintojen kriteeripankin kanssa. <https://kriteeripankki.fi/> Tämä tukee ja vahvistaa valtionhallinnon resurssien kohdentamista ja keskitettyä tiedon tarjoamista toimijakentälle.

Teollisuus ja muut päästöt

Avovastaus

Loppukäytössä kasvihuonekaasupäästöjä vähentävät toimet useimmiten parantavat energiatehokkuutta ja palvelevat näin sekä energiatehokkuus- että ilmastotavoitteita. Sen perusteella ehdotamme muokattavaksi virkettä (s. 128) seuraavasti: Teollisuutta koskevat kasvihuonekaasupäästöjä vähentävät ja energiankäyttöä tehostavat politiikkatoimet ovat taakanjakosektorilla pitkälti samat kuin päästökauppasektorilla.

Lisäksi ehdotamme politiikkatoimiin tehtyyn kakkoskirjauksen toisen lauseen perään lisättäväksi virkkeen, joka tarkentaa ja selkeyttää asiayhteyden merkitystä: /--/ Näiden tuloksellisen jatkon turvaaminen pitkäjänteisesti riittävin resurssein on erittäin keskeistä, jotta tiukentuneet (EED) tavoitteet saavutetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. /--/

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Avovastaus

Kuntien sitoumukset (KETS > JETS, Hinku, Fisun ja missiokaupungit) ovat kaikki ansiokkaasti suunnitelmassa, mutta jaoteltuna eri väliotsikoille. Ehdotamme, että kokonaisuutta selkeytetään kooten tiedot sitoumuksista saman otsikoinnin alle, mikä tarjoaa selkeämmän kokonaiskäsityksen olemassa olevista sitoumuksista sekä niiden roolista että merkityksestä.

Valtakunnallisten kuntaverkostojen rooli on tutkitusti merkittävä kuntien tavoitteiden ja toimenpiteiden tukijoina, vertaisoppimisessa ja vauhdittajina. Koemme, että suunnitelmassa jo listattuun toimenpiteeseen on tärkeä lisätä kirjaus valtakunnallisten kuntaverkostojen roolista yhtenä toimenpiteiden toimeenpanijana, jotta resurssien kohdentaminen työlle mahdollistuu ja kuntaverkostojen roolia osataan jatkossa systemaattisemmin valtionhallinnon toimijoiden taholta herkemmin hyödyntää. Ehdotamme lisäyksenä toimenpiteen numeron kolme perään seuraavan: Tuetaan valtakunnallisten verkostojen toimintaedellytyksiä, mikä mahdollistaa edelläkävijäkunnille pilotointimahdollisuuksia ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi näin myös tarjoten uusia työkaluja ja tietoutta koko kuntakentälle skaalattavaksi.

Ehdotamme, että Alueelliseen ilmastotyö -kokonaisuuteen lisätään myös mainintana Energiaviraston koordinoima alueellinen energianeuvonta, joka osaltaan on hyvin merkittävä alueellinen toimija ja yhteistyötaho kunnille ja pk-sektorille ilmastotavoitteiden toimeenpanon tuessa

Tarkennuksena suunnitelman toimenpidelistauksessa olevaan kuntien energiatehokkuussopimustoimintaan (KETSiin). Kunta-alan energiatehokkuussopimus KETS laajenee seuraavalla 2026 alkavalla sopimuskaudella koskemaan laajemmin julkista alaa muuttuen nimeltään Julkisen alan energiatehokkuussopimukseksi (JETS).

Kulutuksen hiilijalanjälki

Avovastaus

Kuluttajien energianeuvonta on ansiokkaasti yhtenä politiikkatoimena. Tämä on tärkeätä, sillä kuluttajien energianeuvonnalla on tehty pitkäjänteistä vaikuttavaa tulosta yhtenä merkittävänä politiikkatoimena ja valtakunnallisena neuvontapalveluna. Merkitys korostuu myös energiaköyhyyden näkökulmasta.

Julkiset hankinnat

Avovastaus

Näemme tärkeänä, että Julkisten hankintojen ekologiset tavoitteet -hankkeessa valmisteltavien kansallisten tavoitteiden toimeenpanolle osoitetaan tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä ja resursseja aina vuoteen 2035 saakka. Motivan kokemuksen mukaan tavoiteltu vaikuttavuus syntyy parhaiten silloin, kun hankintojen tavoitteet ovat markkinatoimijoilla, eli julkisilla hankintayksiköillä ja ratkaisuja tarjoaville toimialoilla saman suuntaiset. Hankintojen markkinoita työntävä tai kehittävä vaikutus jää muuten hyvin pieneksi. Kannatamme ehdotusta sisällyttää julkiset hankinnat julkishallinnon ilmasto-ohjelmiin ja soveltaa hyväksi todettuja toimintamalleja ilmastobudjetoinnille. Tämä vahvistaisi hankintojen merkitystä organisaatioiden tavoitteiden saavuttamisessa ja varmistaisi taloudellisten näkökulmien huomioon ottamisen.

Muut poikkisektorit

Avovastaus

Ilmastotoimien yhteys ja kytkös kiertotalouteen on nostettu selkeästi ja hyvin suunnitelmassa esille. Kiertotalouden kytkös ja merkittävyys sekä rajapinnat ilmastotavoitteiden kanssa on selkeästi ja loogisesti esitetty. Valitettavasti Kiertotalouden strategisen ohjelman toimeenpanoon varattuja rahoja on leikattu. Strategisessa ohjelmassa on käynnistetty merkittäviä toimia kiertotalouden edistämiseksi mm. Kiertotalous-Suomi ja Kiertotalouden green deal. Näissä työ on saatu hyvin käyntiin ja vaikuttavuuden kannalta olisi tärkeää saada työ jatkumaan keskeytyksettä ja riittävällä volyymilla. Tähän on kaavailtu EU:n Life SIP rahoitusta, mutta sen saaminen on epävarmaa ja EU-rahoituksen tueksi tarvitaan myös kansallista rahoitusta. Näemme, että Kiertotalouden strategisen ohjelman rahoitusta on syytä kasvattaa vähintään alkuperäiselle tasolle.

Haluamme nostaa esille huolen ilmastorahoituksen kotiuttamiseen liittyvästä merkittävästä haasteesta sen osalta, että useiden rahoitusinstrumenttien rahoitusehdot ovat todella vaikeat, mikä vaikuttaa mahdollisuuteen osallistua hankkeisiin ja saada rahoitusta EU:n tavoitteiden mukaisesti kotiutettua Suomeen. Esimerkiksi Motivalle hyvin haasteellinen tilanne, kun pohjalla ei ole budjettirahoitusta ollenkaan.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Avovastaus

Kannustamme vahvasti vaikuttavuuden ja vaikutusten esiin nostamiseen. Vaikutusten arviointi ja sen suunnitelmaan sisällytetty laajempi tarkastelu on tärkeätä; se lisää asian ymmärrystä ja mahdollisuuksia saada ilmastoteema kytkettyä vahvemmin horisontaalisiin teemoihin tulevaisuudessa.

Muita huomioita

Avovastaus

Koemme tasavertaisuuden nimissä tärkeäksi, että suunnitelmassa noudatetaan yhdenmukaista linjaa suunnitelmaan kirjattujen vastuutahojen ja toimenpiteitä toteuttavien tahojen osalta – nimeten avoimesti toteuttajatahot tai nimeämättä kauttaaltaan. Nyt esimerkiksi Syke on mainittu osassa toimenpiteissä toteuttajaksi, muita ei niinkään.

Teknisinä huomioina seuraavat:

- Öljylalle ei ole tulossa uutta sopimuskautta. Viitaten 5.3 Rakennusten erillislämmitys/Nykytoimet/
- Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) kohderyhmä laajenee uudella energiatehokkuussopimuskaudella (2026-2035) koskemaan myös valtionhallintoa ja hyvinvointialueita ja on jatkossa julkisen alan energiatehokkuussopimus (JETS), jossa uutena allekirjoittajatahona on Maakuntien tilakeskus. Viitaten kohtaan 6.3.2/ Kuntien ilmastotyön neuvonta ja sitoumukset

Rauta Okariina
Motiva Oy, valtion kestävän kehityksen yhtiö